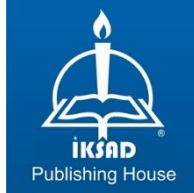

TARİH ARAŞTIRMALARI -III-

Editörler

Doç. Dr. Yunus Emre TANSÜ
Semra ÇERKEZOĞLU

Copyright © 2022 by iksad publishing house

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, distributed or transmitted in any form or by any means, including photocopying, recording or other electronic or mechanical methods, without the prior written permission of the publisher, except in the case of brief quotations embodied in critical reviews and certain other noncommercial uses permitted by copyright law.

Institution of Economic Development and Social Researches Publications®

(The Licence Number of Publicator: 2014/31220)

TURKEY TR: +90 342 606 06 75

USA: +1 631 685 0 853

E mail: iksadyayinevi@gmail.com

www.iksadyayinevi.com

It is responsibility of the author to abide by the publishing ethics rules. The first degree responsibility of the works in the book belongs to the authors.

Iksad Publications – 2022©

ISBN: 978-625-6380-03-5

Cover Design: ibrahim KAYA

November / 2022

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

BÖLÜM X

GAZİANTEP BOYACI (KADI KEMALETTİN) CAMİSİ MÜTEHARRİK MİNBERİ

Ece İZCİ¹

¹ Bozok Üniv., Fen-Ed. Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü Öğrencisi, 66100/Yozgat, E-mail: eceizci03@gmail.Com , Orcid ID: 0000-0002-4266-9007

A. GİRİŞ :

Bu çalışma 2021 yılındaki kısa süreli araştırmaya dayanmaktadır. Gaziantep Boyacı Camii, Şahinbey ilçesinin Boyacı mahallesinin Hamdi Kutlar Caddesinde bulunmaktadır. “Gaziantep Şer’i Mahkeme Sicillerinde ismi Kadı Kemaleddin, Boyacızade ve Cami-i Kebir olarak da anılan eser” (Güzelbey C. , 1984) yapıldığı tarihten sonraki dönemlerinde olan tamirler ve restorasyonlar sonucu orijinal halini büyük ölçüde kaybetmiştir. Fakat dünyada bir benzerine daha ender rastlanan ahşap müteharrik minberiyle sanat dünyasında olan büyük önemini hala korumaktadır. Gaziantep Boyacı Camii, mihrap önü mekânı kubbe, diğer birimleri çapraz tonoz örtülüdür. Kibleye paralel iki sahnı enine dikdörtgen planlı ve siyah-beyaz taş kaplamalarıyla tipik bir Gaziantep Camii’dir. Yapılan araştırmalar sonucunda Gaziantep’te bu tür müteharrik minbere sahip üç camide daha karşılaşılmaktadır. Bu camiler Şirvani-İki Şerefeli, Ahmet Çelebi ve Ayşe Bacı camileridir. Müteharrik oluşlarıyla benzerlik gösteriyor olsalar da işçilikleri bakımından hiçbir özellikleri bir diğerini andırmamaktadır. Boyacı Cami minberi diğer üç minbere nazaran hem daha özenli bir ustalıkla yapılmış hem de bilinen yapım tarihine göre diğerlerinden daha eski dönemlere tarihlendirilmektedir.

B. GAZİANTEP BOYACI CAMİİ MÜTEHARRİK MİNBERİ

2.1. Gaziantep Hakkında Kısa Bilgi

Güneydoğu Anadolu bölgesinin en büyük şehirlerinden biridir. Engebeli bir arazi üzerine deniz seviyesinden 900 m. Yükseklikte olarak tepeler üzerine kurulmuştur. Paleolitik dönemden günümüze kadar gelen Gaziantep; Hitit, Asur, Memlüklü, Selçuklu ve Osmanlı Devletleri gibi birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır.

2.2. Boyacı Cami Planı ve Mimarisi Hakkında Kısa Bilgi

“Caminin adının Gaziantep Şer’i Mahkeme Sicillerinde Cami-i Kebir (Ulu Camii) olarak geçmesi bu yapının Gaziantep’in en eski yapıları arasında olduğunu işaret etmektedir.”² Boyacı Cami bir diğer adıyla Kadı Kemalettin Cami Gaziantep’in en eski ve en büyük camilerinden biri olma özelliğine sahiptir. Hafif meyilli bir arazi üzerine enine dikdörtgen planlı ve kibleye paralel iki sahnı olarak inşa edilmiştir. Enine dikdörtgen plan şemasını daha çok Anadolu Selçuklu döneminde görmektedir. Cami’nin yapımına 13. Yüzyılın başlarında başlanmış ve 1357 yılında Memlüklüler döneminde tamamlanmıştır. Cami 1575’de Halep Valisi Mehmet Paşa tarafından

² Çam, N. (1990). *Gaziantep Boyacı (Kadı Kemalettin) Cami*. Gaziantep: Kültür Bakanlığı Yayınları.

onarılmıştır. Cami'nin yapım yılına ve onarım yapıldığı tarihe kitabelerinde yazan bilgilerle varılmaktadır. Fakat yaptığımız çalışmalar sonucunda caminin kitabede yer alan tarihten önce yapıldığı söylenmektedir. Cami'nin sanat dünyasında önemini sağlayan unsur ise ahşap müteharrik minberinin olmasıdır (**Resim-23**).

2.3.Müteharrik Ne Demek?

- 1-Yer değiştirebilen, devingen, hareketli
- 2- Çalışan, İşleyen.

Anadolu'da ve Dünya çapında müteharrik minber kavramıyla Gaziantep'te karşılaşılmaktadır. Böyle farklı ve nadide parçanın yalnızca Gaziantep'te bulunuyor olması bizleri bu müteharrik minber çalışmalarının Gaziantep'e özgü bir özellik olduğu kanısına itmektir.

2.4. Minber Nedir, Minber Elemanları Nelerdir?

Kelime kökeni Arapça "nebr" kökünden gelen yükselme, yükseltme anlamlarını karşılamaktadır. Minber, camilerde cuma ve bayram namazlarında hatibin çıkıp hutbe okuduğu basamaklarla yükseltilmiş olan mimari unsurdur. Minber Elemanları; Alem, külah, kasnak, köşk, korkuluk, yan aynalık, kapı, süpürgelik, kapı aynalığı, tepelik.

Boyacı Cami minberi, ceviz ağacından hakiki künde kari tekniğinde yapılmıştır. Raylar üzerinde gidip gelebilen, hutbe zamanları dışında kible duvarında mihrabın sağ cephesinde bulunan 3.00 m derinliğinde ve 1.00 m genişliğinde bir oda içinde yer alan minberin bu tarzda inşa edilmesinin sebebini harim planının kibleye paralel oluşu ve alanın engellenmemesi açısından yapıldığını düşünebiliriz. Farklı bir bakış açısıyla bakacak olursak da minber ustasının bu konuda farklı bir yol izlemek istemesi veyahut yaptığı iş ile ilgili ustalığını sergilemek istediğini de düşünebiliriz. Gaziantep'te Boyacı Cami dışında müteharrik minberlere sahip olan üç camii daha görmemiz mümkündür. Bu camiler sırasıyla; Ahmet Çelebi Cami (1673), Şirvani – İki Şerefeli Camii (1681) ve Ayşe Bacı Camii (1722)'dir.

3.1. Künde kari Nedir, Nasıl Yapılır?

Künde kari kelimesinin kökeni ise Farsça "kende kari" den gelmektedir. Tutma, kavrama, yakalama ve kakmacılık anlamlarını karşılar. Künde kari tekniği Anadolu Selçuklu döneminde, Halep, Mısır ve Anadolu'da gelişimini sağlamış sonraki dönemlerde ise kendine özgü bir hal almıştır. 12 yy. dan sonra Fatimi ve Memlûklü eserlerinde görülmektedir. Fakat en güzel örnekleriyle Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Dönemlerinde karşılaşılmaktadır. Ahşap mimari elemanlarının kullanıldığı mihrap, minber, vaaz kürsüsü, kapı ve pencere kanatları gibi bazı yapı öğelerinde künde kari tekniği kullanılmaktadır. Künde kari yapımında en çok meşe, ceviz ve abanoz ağaçları kullanılır.

Kündekari çeşitleri hakiki kündekari ve taklit kündekari olarak ikiye ayrılmaktadır. Taklit kündekari ise kendi içerisinde üçe ayrılır;

1. Çakma – Kabartma kündekari
2. Çakma – Yapıştırma kündekari
3. Kabartma kündekari

Kabartma kündekari ise hakiki kündekariye en yakın olanıdır. Kündekari tekniğiyle yapılan eserlerde büyük bir işçilik görmek mümkündür. Bu işçiliği gerçekleştiren ustaya ise ‘Kündekar’ adı verilir.

Hakiki kündekari tekniğiyle yapılan Boyacı Cami minberinin yuvasına, mihrabın doğu cephesinde yer alan kapıdan girilmektedir. ‘‘L’’ biçiminde mihrabın arka duvarını dolanan bu dehliz sayesinde tamire veya onarıma ihtiyaç duyulduğunda minberin gerekli olan işlemleri bu dehlizden geçilerek yapılmaktadır. (**Resim-15**) Minbere ait bir eleman olan süpürgelik ve taht altı geçidi bu yapıda bulunmamaktadır. Minberin tahttan etekliğe ve kapıdan zemine kadar olan kısmı ile korkuluğu işlenmiştir. Yapının eteğinde ve gövde kısmında bulunan pervazlarında herhangi bir işçilik yapılmamıştır. ‘‘Anadolu dışında müteharrik minberler hakkında günümüze seyyahların verdiği bilgilerden başka bilgi ulaşmamıştır. Minberin yan aynalarında devrinin bir özelliği olarak herhangi bir taksimat yapılmamıştır.’’³ Minberin yan aynalık kısmında yatay on iki kollu yıldızlar büyük olarak, dikey sekizgenler ise daha küçük olacak şekilde işlenerek aynalıklar yoğun bir şekilde doldurulmuştur. On iki kollu yıldızların içerisine iç içe geçmiş bir halde iki yıldız daha eklenmiştir. Sekizgen kompozisyonların içerisine ise bir sekizgen daha eklenmiş ve dışını çevreler halde sekiz adet çokgen işlenmiştir. Minberin aynalık kısmında yapılan bu on iki kollu yıldız ve sekizgenler kompozisyonunun çizgi kesişmeleriyle oluşan, bir kısmı muntazam bir kısmı gayri muntazam halde bulunan geometrik şekiller görülmektedir. Bu geometrik şekiller altıgenler ve bir tarafı sivri dikdörtgenlerden oluşmaktadır. Aynalıkta bulunan çokgenlerin içerisine yer yer fildişi, siyah ve kırmızı renkli taş kakma işlemi uygulanmıştır. İki üçgen, ikisi kare ve biri dikdörtgen olarak dört gergiyle bölünen merdiven korkuluğunda beş pano bulunmaktadır. Ajur tekniğiyle yapılan merdiven koruluğu ışınvari çizgilerin üzerinde iç içe on iki kollu yıldız ve onikigen bir işleme ile doldurulmuştur (**Resim-10**).

Dikdörtgen biçimli kapısının aynalık bölümünde aynalığın tam merkezine gelecek şekilde on kollu bir yıldız ve etrafına çokgenler işlenmiştir. Merkezde yer alan on kollu yıldızın etrafı ise daha belirgin olması açısından

³ Çam, N. (1990). *Gaziantep Boyacı (Kadı Kemalettin) Cami*. Gaziantep: Kültür Bakanlığı Yayınları.

pahlı çıtalarla çevrelenmiş ve çokgenler elde edilmiştir. Minber kapısının taç kısmına denk gelen bölümde bir kitabe levhası yer almaktadır (**Resim-7**).

Minber elemanları içerisine dahil olan taht örtüsü, minberin raylar üzerinde hareketi esnasında minbere bağlı olarak değil de kible duvarında minber açıldığı sırada birleşikmiş gibi bir görüntü verir. Fakat minber odasına kapatıldığı sırada taht örtüsü minberden bağımsız bir şekilde dışarıya çıkıntılı olarak gözükmetedir (**Resim-4**).

Boyacı Cami minberinin taht örtüsü üzerinde ‘‘Allah’’, ‘‘Muhammed’’ ve ‘‘Ali’’ yazmaktadır. Burada bulunan ‘‘Allah’’ ve ‘‘Muhammed’’ yazısının yanında diğer halifeler içerisinden sadece ‘‘Ali’’ adının yazıyor olmasıyla ilgili yaptığımız bazı araştırmalar sonucunda minberi inşa eden ustanın Hz. Ali’ye olan sevgisinden dolayı yazdığını düşünmekteyiz. Ustanın adı tahminler haricinde net olarak bilinmediği için herhangi bir tarikata üye olup olmadığı konusunda da bir bilgiye ulaşamamaktayız. Ancak Alevi olmayan Türklerden de Hz. Ali’yi sevenlerinin olduğunu bilmekteyiz. Yapının bu ayrıntısına örnek olarak da yine Gaziantep’te bulunan Ömer Şeyh Cami’nin minaresinin kapısında yer alan kitabede ‘‘la ilahe illallah, Muhammed Rasulullah, Ali Veliyullah’’ yazıyor olduğunu gösterebiliriz.

Hakiki künde kari tekniğiyle yapılmış olan minberin hendesi farklı kompozisyonlar ve çokgenlerle işlenmiştir. Bu kompozisyon ve çokgenler birbirine geçmeli çıtalarla birleştirilmiştir. Minberde uygulanmış olan künde kari tekniğinde çivinin kullanılmadığını bilmekteyiz. Fakat bu yapının raylar üzerinde hareket ediyor olması sebebiyle, yuvasına itilirken veya yuvasından çıkartıldığı esnada çıtaların birbirinden ayrılmaması adına minberin bazı yerlerinde çivi kullanımı olmuştur. Yine minberin hareketliliği açısından olası bir bozulma yaşanmaması adına merdiven korkuluklarının kapı sövesiyle ve aynalıkla birleştiği kısımların da sağlamlaştırılması amaçlanarak ‘‘V’’ şeklinde ve düz köşebentler kullanılmıştır. Ayrıca yan kanatların alt kısmını boydan boya kapatan dış pervazların üzerinde de tekerleklerin dışarıdan görünmemesi adına yapıldığı düşünülen düz köşebentler yer almaktadır. (**Resim-12, Resim-21 ve Resim-22**)

Gaziantep Boyacı Camii’nin Arapça olan üç kitabesi bulunmaktadır. Bu kitabeler; harimin orta kapısında, minberde ve avlunun batı taç kapısında yer almaktadır. Kitabelerden en eski olanı ise minber alınlığındaki kitabedir. Bu kitabede;

Arapçası:

- 1- ‘‘ La ilahe illallah Muhammedun Resulullah sallallahü
- 2- Aleyhi ve sellem nüccire fi selhi Cemaziyel’ahirinin senete seb’a ve hamsin ve tis a mie’’

Türkçesi:

1- Allah'tan başka ilah yoktur. Muhammed onun kulu ve elçisidir. Allah'u Teâla, ona salatu selam etsin.

2- Dokuz yüz elli yedi senesinin cemaziyülahır ayının son günlerinde naçar (marangozluk) edildi. ⁴

(Resim-7)

Yrd. Doç. Dr. Nusret Çam'ın ‘‘Boyacı Camii’’ adlı kitabından edindiğimiz bilgiye göre 1973 yılında çekilen bir fotoğrafta bu kitabenin bulunmadığı bilgisini edinmekteyiz. Bu bilgiye dayanarak da minberde bulunan şu an ki kitabenin eski kaynaklardan alınan bilgilerle yazıldığını düşünmemiz mümkündür.’’ Nitekim Şakir Sabri Yener’in 1958 yılında yayınladığı ‘‘Gaziantep Kitabeleri’’ isimli kitabında minberin kitabesi tarih ibaresinin ilk ve son rakamlarının, yani 7 ile 9’un yer değiştirmesi hariç, aynıdır. Buradan da anlaşılıyor ki, bu kitabe, Ş.Sabri Yener tarafından yıllarca önce yerinde okunmuş, ondan bir süre sonra muhtemelen kapı kanatlarında bulunan kitabe kaybolmuş ve 1975-76 yıllarındaki bir tarihte bir kısım cemaat tarafından, bu yazarın verdiği bu kitabe bir marangoza levha şeklinde hazırlattırılarak şimdiki yerine konulmuştur. Fakat bu işlem sırasında, aslında H.759 (Haziran 1358) olan tarih H.957 (Temmuz 1550) haline gelmiştir.’’⁵ Boyacı Camii minber kitabesinin yok olduğu tarih net bir şekilde bilinmemektedir. Milli Mücadele sırasında ise Boyacı Camii minberi ile müteharrik özelliği bakımından benzerlik gösteren Ayşe Bacı Camii’nin ahşap müteharrik minberinin Fransızlar tarafından alındığı bilgisi kesin olarak bilinmemekle birlikte, Gaziantep halkının verdiği demeçler bu görüşü destekler niteliktedir. Bölgede yaşanan bu olay doğrultusunda ise Boyacı Camii kapı kanatlarının da aynı şekilde alındığı düşüncesine kapılmamız mümkündür. Minbere bakıldığında kapı kanatlarında görülen işçilik ile minberin korkuluk, aynalık ve kapı aynalığı kısmında görünen işçilik arasında fark olduğunu anlayabiliyoruz. Bu doğrultuda da Boyacı Camii kapı kanatlarının da bu tarz bir olaya şahit olduğunu ve şu an bulunan kapının sonradan eklendiğini düşünmekteyiz.

3.2. Eserin Türk Sanatındaki yeri;

Boyacı Camii’nin raylar üzerinde gidip gelen örneğine Gaziantep’ten başka hiçbir yerde rastlanmamıştır. Ayrıca minber üzerinde yer alan geometrik

⁴ Altın, A. (2015). Gaziantep Türk-İslam Mimarisi (Eyyubiler ’Den Cumhuriyet’e), (Doktora Tezi) Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

⁵ Güzelbey, C. C. (1984). *Gaziantep Camileri Tarihi*. Gaziantep: Oya Matbaası.

süslemeleri ve minberin aynalık kısmında bulunan kakma işlemleri açısından Türk Sanatında oldukça önemli bir yere sahiptir.

C. Sonuç

Yaptığımız çalışmalar doğrultusunda elde edilen bilgilere göre Gaziantep Boyacı Camii minberinde görülen süsleme ve kompozisyonlar Manisa Ulu Camii'nin minber süslemeleriyle benzerlik göstermektedir. Aynı zamanda bu benzerlik örnekleri arasına Bursa Ulu Cami minberini de eklememiz mümkündür. Fakat Manisa minberinin yan aynalık kısmı için birebir aynı demek tam karşılık olmasa da korkuluk kısmında görülen süsleme için birebir aynıdır dememiz daha mümkün bir tabir olmaktadır. Gaziantep Boyacı Cami'nin banisi konusunda net bir bilgi sahibi olmadığımız gibi minber banisi hakkında da net bir bilgi yoktur. Cami'nin minber kitabesi üzerinde yazılı olan 759 H (1358 M) tarihte Gaziantep'te yetişmiş iki ahşap ustası olduğu bilinmektedir. Bu iki ustadan biri olan Abdülaziz oğlu Hacı Mehmed el-Ayni Manisa Ulu Camii ve Bursa Ulu Cami'lerini yapmıştır. Manisa Ulu Camii minberi ile Gaziantep Boyacı Camii minberi arasında süsleme bakımından oldukça benzerlik görülmektedir. Bu sebeple Manisa Ulu Camii ustasının Boyacı Camii minberini de yaptığı düşünülmektedir. Fakat Manisa Ulu Camii minberi Boyacı Camii minberine kıyasla daha özenli ve gelişmiş bir süsleme içermektedir. Edinilen bu bilgiler doğrultusunda ise Boyacı Cami minberinin Abdülaziz oğlu Hacı Mehmed el-Ayni'nin çıraklık eseri olduğunu düşünmemiz mümkündür.

FOTOĞRAFLAR

@Ece İzci Tarafından (07.01.2022) fotoğraflanmıştır.

Resim-1: Kuzeybatı köşeden Gaziantep Boyacı Cami Avlusu

@Ece İzci tarafından (07.01.2022) fotoğraflanmıştır.

Resim-2: Sağdan; minber, mihrap ve minber dehliz giriş kapısı

@Ece İzci tarafından (07.01.2022) fotoğraflanmıştır.

Resim-3: Minber kapalı vaziyette ön cepheden görüntü

@Ece İzci tarafından (07.01.2022) fotoğraflanmıştır.

Resim-4: Minberin kapalı olduğu esnada taht örtüsünün görünüşü

@Ece İzci tarafından (07.01.2022) fotoğraflanmıştır.

Resim-5: Minberin kapalı olduğu durumda rayların bulunduğu kısım

@Ece İzci tarafından (07.01.2022) fotoğraflanmıştır.

Resim-6: Minberin yan cepheden görünüşü

@Ece İzci tarafından (07.01.2022) fotoğraflanmıştır.

Resim-7: Minber kapısı üzerinde bulunan kitabe

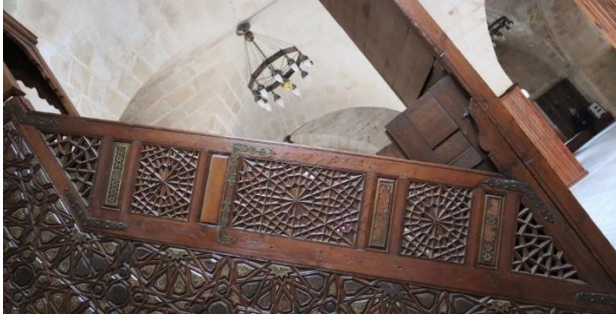
@Ece İzci tarafından (07.01.2022) fotoğraflanmıştır.

Resim-8: Minber kapısı üst aynalık kısmı

@Ece İzci tarafından (07.01.2022) fotoğraflanmıştır.

Resim-9: Minberin açılış esnası

@Ece İzci tarafından (07.01.2022) fotoğraflanmıştır.

Resim-10: Minber korkuluğu

@Ece İzci tarafından (07.01.2022) fotoğraflanmıştır.

Resim-11: Minber kapısı

@Ece İzci tarafından (07.01.2022) fotoğraflanmıştır.

Resim-12: Minber köşebent detayları

@Ece İzci tarafından (07.01.2022) fotoğraflanmıştır.

Resim-13: Minber yan aynalık detay

@Ece İzci tarafından (07.01.2022) fotoğraflanmıştır.

Resim-14: Minber yan cephesi

@Ece İzci tarafından (07.01.2022) fotoğraflanmıştır.

Resim-15: Minber arkası dehliz kısmı

@Ece İzci tarafından (07.01.2022) fotoğraflanmıştır.

Resim-16: Minber yan aynalık detay

@Ece İzci tarafından (07.01.2022) fotoğraflanmıştır.

Resim-17: Korkuluk gergisindeki detay

@Ece İzci tarafından (07.01.2022) fotoğraflanmıştır.

Resim-18: Minber yan aynalık detay

@Ece İzci tarafından (07.01.2022) fotoğraflanmıştır.

Resim-19: Minber köşk geçidi

@Ece İzci tarafından (07.01.2022) fotoğraflanmıştır.

Resim-20: Minber yan aynalık detay

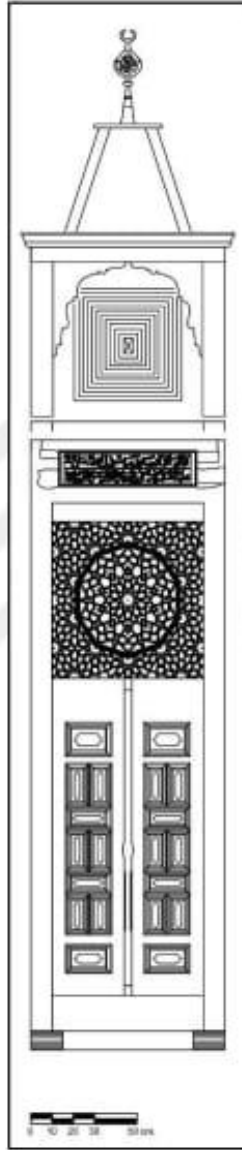
@Ece İzci tarafından (07.01.2022) fotoğraflanmıştır.

Resim-21: Minber tekerlek kısmına denk gelen düz köşebent

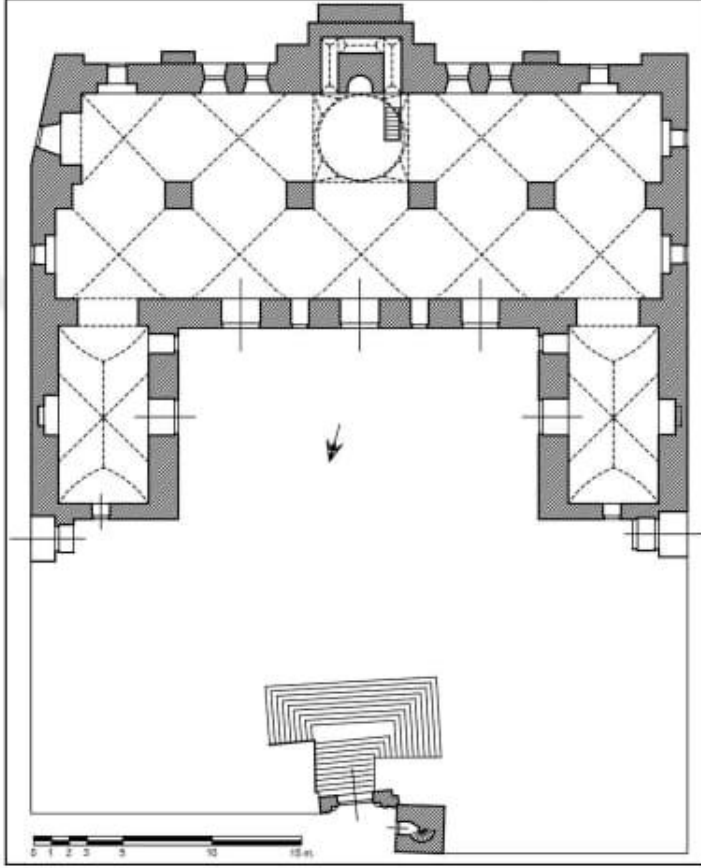
@Ece İzci tarafından (07.01.2022) fotoğraflanmıştır.

Resim-22: Minber yan aynalık çivi detayı

Boyacı Cami Minberi ön cephe. (Altın, 2015)

Resim-23: Boyacı cami minberi ön cephe çizim

Boyacı Cami Planı. (Altın, 2015)

Resim-24: Gaziantep Boyacı Cami planı

(Cambaz, 2022)

Resim-25: Manisa Ulu Cami minber yan aynalığı

(Kayalı, 2022)

Resim-26: Bursa Ulu Cami minber yan aynalığı

KAYNAKÇA

- Altın, A. (2015). *Gaziantep Türk-İslam Mimarisi (Eyyubiler 'den Cumhuriyet'e)*, (Doktora Tezi) Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Bayrakal, S. (2008). *Erken Osmanlı Dönemi Minberleri*. İstanbul: Gökkuşbu.
- Çam, N. (1988). *Gaziantep Camilerinde Minber Problemi ve Müteharrik Minberler. Belleten*, 1686-1691.
- Çam, N. (1990). *Gaziantep Boyacı (Kadı Kemalettin) Cami*. Gaziantep: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Güzelbey, C. C. (1984). *Gaziantep Camileri Tarihi*. Gaziantep: Oya Matbaası.
- Kolektif. (2011). 2003-2010 Restorasyonlarımız Cilt1. Kolektif içinde, 2003-2010 Restorasyonlarımız Cilt1. Ankara: Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü.
- Kolektif. (2016). *Türkiye Ulu Camileri. Kolektif içinde, Türkiye Ulu Camileri* (s. 218). İstanbul: Akın Yayınevi.
- Oral, M. Z. (1962). *Anadolu'da Sanat Değeri Olan Ahşap Minberler, Kitabeleri ve Tarihçeleri. Vakıflar Dergisi*, 66-68.